

Доц. д-р Златина Ур: Предизвикателствата на климатичните промени – вегетационна 2024/25 година е много по-различна от предходната за пшеницата. Очакваме добра реколта!

Автор(и): Растителна защита
Дата: 09.06.2025 Брой: 6/2025

За състоянието на посевите от пшеница през вегетационна 2024/25 година, за очаквания добив, за особеностите на климатичните промени, за предизвикателствата пред българската селекция на пшеница, за прецизното земеделие и неговото прилагане в стопанството на младия фермер Никола Николов в

Айтос, както и за значението на полезащитните пояси в Добруджа разговаряме с доц. д-р Златина Ур, Ръководител на отдел Селекционно-генетичен и сортоподдържане, ИРГР "К. Малков" в Садово

На „Ден на фермера“ в Садово, който се проведе на 30 май 2025 г., гл. ас. Алексиев в своята презентация за житните култури, отбеляза че тази година за страната около 90% от посевите са в много добро и дори отлично състояние. Ако няма климатични изненади, може ли да очакваме една година с високи добиви?

– За съжаление в България не се води точна статистика с наблюдения по отделни култури и райони, но анализирайки метеорологичните условия и по-конкретно температурата и валежите, които са определящи за развитието на пшеницата, може да се каже, че тази вегетационна година е много по-различна от предходната. През настоящата година през април отрицателните температури се задържаха няколко дни, както и снегът. Този период съвпадна с фазите братене и може би начало на вретене при най-ранните сортове. Последващите благоприятни условия – валежи и повишените се температури бяха предпоставка за формиране на повече братя, които да компенсират загубите от евентуалните повреди по централния клас. При част от посевите се наблюдава ръжда, така че стопаните трябва да обърнат внимание. До прибиране на реколтата има още време и се надявам условията да са близки до оптималните и да се приберат високи добиви. Ще си позволя да напомня, че през последните години в Южна България през декември, януари и февруари почти не се отчитат отрицателни среднодневни температури и студове за средата и края на март.

Селекция от българска пшеница на ИРГР “К. Малков” участва в двете платформи – “Пътят на пшеницата” край село Поручик Гешаново и “Ден на полето” в Айтос. Кои сортове бяха засети в Добруджа и как се представиха те в сравнение с конкурентните западни?

– В Айтос бяха засети най-новите сортове обикновена зимна пшеница на ИРГР, Садово – Сашец, Яйлзла, Фермер, Гизда, Блан, Победа и тритикале сорт Рожен. В платформата “Пътят на пшеницата” край село Поручик Гешаново бяха засети същите най-новите сортове обикновена зимна пшеница на ИРГР, Садово, но без тритикале. Все още е рано да каже как са се представили, нека изчакаме жътвата, за да имаме точни данни.

Само мога да кажа, че са възстановили добре след късните студове и са продължили развитието си.

Кои са основните предизвикателства пред съвременната селекция на българска пшеница?

– Българските пшеници имат редица предимства – висококачествени и високопродуктивни са. През годините многократно съм казвала, че за мен приоритет са качествените сортове пшеница, които по своите продуктивни възможности не отстъпват на сортовете с по-ниско качество. Те могат да задоволят нуждите, както на производителите на пшеница, така и на хлебопекарната промишленост. Полученото от такива пшеници брашно е подходящо за приготвяне на качествен хляб без използване на изкуствени подобрители и консерванти. Това намалява риска от алергии към тях. Силните пшеници, притежаващи висок глутен, могат да служат и като подобрители на брашно, получено от сортове с по-ниско качество. Така би могло да се предлага качествено пшенично зърно на българските потребители, на Балканите и на световния пазар.

За съжаление няма разлика в цената на висококачествените пшеници от група А и тези с не толкова качествени от група В или наричани още „фуражни“. Такъв термин няма, но той се спряга от някои производители и представители на чуждестрани фирми. Нужна е държавна политика за стимулиране производството на качествено зърно, според мен. Тясно предимство е, че процесът на селекция се провежда при условията, където те се отглеждат. Тези сортове пшеница са минали поне 5-6 години оценка в организацията, където са създадени и след това 3 години на изпитване в ИАСАС. Това е както естествен, така и целенасочен отбор на селекционерите по определени признаци – добив, качествени показатели, сухо и студоустойчивост и др. След 10 години те са по-адаптирани към условията ни в сравнение с чуждите сортове, за които условията са нови.

Разкажете ни за новите технологии, които прилага инж. Никола Николов в неговото стопанство, домакин на “Ден на полето” в Айтос

– В стопанството на Никола Николов цифровизацията и автоматизацията на всички процеси са факт. Залага на „Прецизното земеделие“, технология, която позволява на производителите да управляват адекватно обработваемите площи в зависимост от пространствено диференцирана информация. *Прецизното земеделие* има голям потенциал в развиването на икономически и екологични ползи, които се изразяват в намаляване на употребата на вода, торове, препарати, труд и оборудване. Смисълът на подхода е вземането на правилни управленски решения в селското стопанство на базата на

променливите характеристики на полето и получаване на максимални добиви. Никола Николов използва индексите на растежа на растенията, сателитния анализ на предстоящите метеорологични условия, предвиждането на оптимални дати за растителна защита, позволява разходите от сеитба до жътва да се сведат само до нужните за контрол и борба с плевели, вредители и болести и тяхното намаляване до 20% от стандартните. Използвайки комбинирани обработки и модерна техника, той постига намаление и на най-големия разход в земеделието, а именно горивото – от 6-7 литра преди, в момента е само 4-5 литра на декар. Всички тези, а и много други плюсове на модерното прецизно земеделие, прилагани в работата на младия фермер от Айтос, водят и до опазване на околната среда, възстановяване на природата и поддържане на почвата. Сега се работи за прилагане и на интелигентното земеделие и очакваме разработки.

Земеделието е цялостна система, където всеки един елемент изисква специална грижа, за да може да се изградят устойчиви или дългосрочни резултати. Ето защо последните години теми като запазването на биоразнообразието и здравето на почвата са от съществено значение за общия подход при отглеждане на култури. Наскоро в Добрич се коментира състоянието и финансирането на полезащитните пояси. По данни на МЗХ при отглеждането на пшеница тези полезащитни пояси биха могли да увеличат добива между 10% и 20%. Ползите за съхраняването на чернозема, биоразнообразието и задържането на влагата са повече от ясни. Смятате ли, че възстановяването на тези съоразения ще бъде успешна стъпка в борбата с климатичните промени?

– Възстановяването на полезащитните пояси е наложително и тяхното значение е познато. Те предотвратяват или намаляват ерозията, на които са подложени културите и като резултат не се отчита намаляване на добивите. Чрез тях се намалява ветровата ерозия, задържа се влага в почвата и условията за цялата екосистема се запазват. Като вложение това мероприятие е доста скъпо и може би субсидии ще помогнат да се поддържат и възстановяват ивиците. Те не са „едно цяло“ с обработваемите земи .